

SJEĆANJA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 54
Godina XXVII
Novembar, 2022.
[str. 185-208]

© Monos 2022

Na čelu prve oslobodilačke brigade u Armiji RBiH (transkript iskaza zabilježenog u audiovizualnoj formi)

Pukovnik Bahrija Džananović

Redakcijska napomena

Uz 30 godina od početka agresije na Bosnu i Hercegovinu i Odbrambeno-oslobodilačkog rata na području Gračanice, ali i tridesetu godišnjicu formiranja 111. gračaničke brigade, u ovom broju našeg časopisa objavljujemo sjećanja nekadašnjih komandanata ove brigade, u formi memoarskih zapisa, za ovu prigodu pisanih. Uz njih pridodajemo i sjećanje još jednog komandanta, rahmetli Bahrije Džananovića – nekadašnjeg načelnika štaba 111. gračaničke brigade, a potom komandanta 212. bosanske oslobodilačke brigade (kasnije 222. oslobodilačke), koju je vodio od dana formiranja pa do kraja rata, odnosno samoga gašenja.

Rahmetli komandant Džananović nije danas među nama. Preminuo je 20. januara 2020. godine. Ali pet godina ranije, ostavio je opširno svjedočanstvo o svom ratnom putu, kojeg je najvećim dijelom proveo na čelu 212. brigade – prve oslobodilačke brigade u Armiji RBiH. Riječ je o sjećanju, odnosno iskazu, zabilježenom u audiovizualnom obliku, u okviru projekta "Govorna historija", realiziranog pri J. U. Muzej "Alija Izetbegović (1925.-2003.)" iz Sarajeva. Projekat je vodio general-major u penziji Fikret Muslimović, inače saradnik našeg časopisa. Snimatelj u Gračanici je bio Fahrudin Kurtović, novinar i nekadašnji ratni reporter.

Uz odobrenje porodice rahmetli Bahrije Džananovića, odlučili smo se da ovom prigodom objavimo transkript navedenog iskaza.

Priređujući ovaj tekst, držali smo se principa autentičnosti. Iskaz je, stoga, prenesen u izvornoj formi, onako kako je rahme-

tli Bahrija Džananović govorio. Kolokvijalni izgovor pojedinih riječi prilagodili smo pravopisu (npr. "otišo" □ otišao), te izostavili neke, u govoru uobičajene poštapalice, kao i poneku riječ koja se ponavlja, a na par mjesta i neke usputne opaske koje nisu u neposrednoj vezi s narativnim tokom.

Na pojedinim mjestima, voditelj projekta je komandantu Džananoviću postavio neka pitanja, odnosno potpitanja, usmjeravajući ga u iskazu. Ta pitanja smo također izostavili, a na mjestima gdje je Bahrija Džananović direktno odgovarao, radi jasnoće teksta rekonstruirali smo rečenicu dopunjavajući po neku riječ. Također, u govoru, ponegdje je, radi jasnoće teksta, trebalo dodati određenu riječ, pojam, ime i prezime i sl. Međutim, sve te naše intervencije, odnosno interpolacije označili smo uglastim zagradama.

Kroz interpunkciju smo nastojali što je moguće vjerodostojnije očuvati način na koji je rahmetli Bahrija Džananović pričao, odnosno (možemo se i tako izraziti) kazivao svoja sjećanja. On je bio čovjek jednostavne naravi, iskren, duhovit – gledajući i slušajući njegov iskaz, jasno se to uočava. Ali bio je i emotivan čovjek, dobre naravi... Pričajući o svojim ratnim iskustvima, u dva-tri navrata – kada je spomenuo pogibiju načelnika artiljerije Meškovića, pogibiju svog pratioca, na kraju i onih par zadnjih rečenica... glas mu se lomio, nije mogao suspregnuti suze... To, razumije se, nije bilo moguće prenijeti u transkriptu.

U gotovo svakom memoarskom iskazu, svakom usmenom kazivanju i sjećanju – osobito na događaje kakvi su se zbili prije dužeg vremena – određene omaške, greške u hronologiji, zaboravljeni detalji i slično, nisu neuobičajeni. Naprotiv, gotovo redovno ih susrećemo, pa tako i u iskazu rahmetli Bahrije Džananovića. Nismo intervenirali na tim mjestima, već smo dodali napomene, korekcije i pojašnjenja u fusnotama.

U nastavku, slijedi transkript sjećanja rahmetli Bahrije Džananovića, prvog načelnika

štaba 111. gračaničke brigade, te komandanta 212. bosanske oslobodilačke brigade.

Zovem se Bahrija Džananović. Pukovnik Armije BiH u penziji. Iz bivše JNA – kapetan. Sin sam Alije i majke Hedije, rahmetli. Imam dva brata: jedan je Hasan, jedan Miralem – i on je rahmetli... Rođen sam 5. februara '59-te godine u Gračanici, u bolnici u Gračanici. Kako u mene mati rahmetli reče – hodža je zaučio tad, znači negdje je bilo oko 6 sati ujutro...

Oženjen, dvoje djece, četvero unučadi – sve su curice, mašala.

I... bile su te nekakve reklame, za te vojne škole – i tad sam odlučio da upišem vojnu školu. Mada su se svi protivili tome.

U mene nana... zvala se Hana, Bajrička (umrla je ona mlada) – htjela je da ja budem hodža, da me upiše u medresu. Ali, eto, ja sam se nekako "iščupao" – i upišem u vojnu školu.

I odem ja sa ovim svojim prijateljem – Nihad Hadžibegić – da se upišem u vojnu školu. Vojni odsjek je bio gore, iza opštine, sad gdje je ona opština... I na vagi, izvagaju nas – nemamo kila, nijedan, ni ja ni on. I odbiju nas. Međutim, u mene amidža Velija, pošto je bio tad već direktor, on potegne svoje veze – i mene upišu u vojnu školu Rajlovac, srednju vojnu školu, a Nihada odbiju. On se upiše na farmaciju – i hvala Bogu, evo sada ima apoteke... Bilo je nas tu, tih jarana – Nihad Hadžibegić, eto, upisao se na farmaciju, Izet Terzić upisao u medresu i, eto... Hvala Bogu, svi su uspješni...

Srednja vojna škola je... Ovako, jedan zanimljiv detalj. Odvukao me amidža, Velija. Imao je on tada onu "zastavu 101", to je bila rijetkost, ko je imao tu "zastavu"... I bila je pjesma od Miše Kovača "Bijela me nosi lađa u dalek tuđi svijet". I tako je počeo taj moj [put], dobro se sjećam, to je bilo prije 40 godina... Išli smo gore na Tuzlu, pa preko Karaule – pa u Rajlovac.

Bahrija Džananović

Srednja škola je bila... lijepa. Dobro mi je bilo tamo. Završio sam je – i tu sam i razne te neke svoje sposobnosti ispoljio: te radio-amateri, te muzika... Svirao sam bas gitaru, u tom nekom vojnom orkestru. Dobro je bilo.

Završio sam i prijavio sam se za vojnu akademiju. Međutim – prošao sam ja i taj prijemni – odbili su me. Zvanično objašnjenje šta je bilo, ne znam ni ja... Ali uglavnom... Bio je načelnik vojnog kluba pri srednjoj školi, Jozo Samardžić – to je bilo '77. godine – i ja sam preko njega [pokušao], hajde, rekoh, da malko pomogne, što su me odbili... Kaže: Musliman. Pa eto, "ključ". Ima dovoljan broj Muslimana, eto ti ne možeš.

I tad me rasporede. Ponude mi Tuzlu ili Mostar. Ja sam prihvatio Mostar, imao sam dole u Mostaru jednu tetku, imao sam u Ča-

pljini jednu tetku, i odem ja u Mostar. Jer sam ostao, poslije završetka srednje vojne škole, ostao sam tu [u Rajlovcu], zadnji sam otišao odatle, negdje u septembru. I tu [u Mostaru] sam bio raspoređen u vod veze 97. avijacijske brigade, garnizon Jasenica. Bila su dva garnizona, Ortiješ i Jasenica. U Jasenici je bila i vojna škola pilota. Taj vod veze, komandir je bio Džafić Kemal, ogroman čovjek... Iz Sandžaka. Dobar čovjek bio. (Poslije je bio bezbjednjak, sad je u Bugojnu, ima neku firmu...)

Tu sam, eto, bio godinu dana i onda sam se oženio – '78. za Novu godinu, za Božić: 25-tog [decembra]. Nisam nikada smio ni slaviti godišnjicu braka, jer je Božić, pa smo uvijek slavili ili prije ili poslije. Hvala Bogu... lijepo je bilo.

Onda nekako, '79. godine, u martu, otprilike – čitava brigada vrši predislukaciju u Divulje [kod Splita].¹ Komandant brigade je bio Zvicer Đorđije – dobar čovjek bio, pukovnik, kasnije je bio general... I mi smo se tad predislucirali u Divulje. Vod veze... i tako. Nakon, eto, nekog vremena – ja sam bio upisao ekonomski fakultet, završio dvije godine – nije išlo finansijski, nisam mogao... Izađe konkurs za vojnu akademiju, ja se upišem na vojnu akademiju. Priznaju mi tih nekih ispita, brzo sam završio – nemal' godina i po, dvije godine – sa prosjekom 8,50... I budem postavljen (dotad sam bio komandir odjeljenja)... budem postavljen za komandira voda u 50. bataljon za obezbjeđenje avijacije u Divuljama. Poslije, kada sam završio akademiju, taj bataljon je prerastao u 500. vazduhoplovnu bazu i ja budem postavljen za komandira čete i ujedno načelnika veze.

Formacijski čin je bio major, a ja nakon završetka akademije dobijem čin poručnika odmah – i nakon godinu, dvije godine ustvari – dobijem čin kapetana. To je bilo već 1991. godine – 1989. sam završio, 1991. dobijam čin kapetana, komandir čete. U to doba počinje rat u Sloveniji, 1991. nas povuku u

1 Aerodrom i baza JNA između Splita i Trogira, u današnjoj Republici Hrvatskoj.

kasarnu, negdje u aprilu, otprilike – i u kasarni ostajemo sve do decembra 1991. godine. Tad nas evakušu, u decembru – vozila, svi mi, sve što je bilo; talijanski jedan feribot došao, ogroman feribot, mi smo se svi ukrcali na njega i svi za Bar.

U Baru izađemo iz tog feribota i – za Podgoricu (za Titograd, tad se zvao). I tu predamo ta vozila i razdužimo se – kući.

U mojoj četi veze bilo je Hrvata, Slovence, Albanaca, Srba, Muslimana... Hrvate i Slovence sam ja pustio [ranije]. I tad sam mogao nabelajiti, ali eto nisam... Otišli su. Ostali su Srbi, Albanci i Muslimani.

Muslimani su htjeli da odu, međutim ja sam tražio od njih da ostanu, jer sam im rekao – kada dođemo ovamo [iz Hrvatske], onda idite kući i nemojte se vraćati. I tako je bilo...

U Podgorici smo ostavili, u Titogradu, ta vozila i opremu i otišli kući na odmor... Ja sam se vratio, razdužio tu opremu, sve što sam imao... To je januar, 1992. godine, ja sam se vratio u Titograd, razdužio opremu – i tada su me rasporedili u Sarajevo... [u Rajlovac]. U Sarajevo sam došao, tad sam predao zahtjev za demobilizaciju... U Rajlovac kada sam došao, vidio sam (nisam to do tada vidio) – vidio sam rezerviste sa kokardama. Pitao sam: ko je ovo – to su "Beli orlovi". Tada sam napisao zahtjev za demobilizaciju, sačekao sam i demobilisali su me... I ja sam došao u Gračanicu. Negdje u aprilu... Sve se potrefilo, eto. Čini mi se da je bio 26. april, 1992. godine.

I onda sam se raspitivao gdje je taj Štab TO, da se prijavim. I zanimljivo... zanimljivo da sam poznavao ovu, Ankica ona, što je radila u MUP-u, ne znam kako se preziva... Srpkinja. Pitam ja nju, gdje je taj štab TO –

kaže mi, hajde ja ću te odvesti. I odvede me ona tamo. Tamo je bio Ibro, Ibrahim Nurikić, načelnik štaba TO, a Osman Puškar je bio komandant.² Ja sam se tu prijavio, negdje 28.-29. aprila 1992. godine, u Štab Teritorijalne odbrane Gračanica.

I onda mi je rekao Ibro: hajde, eto, trenutno nam ne trebaš – idi ti kući, mi ćemo tebe zovnuti... Dobro. Ja sam otišao kući, Prvi maj taman bio, mi smo janje pripremili – dobar Prvi maj bio...

I on mene zove negdje 8. maja, u Štab Teritorijalne odbrane Gračanica, i postavljaju me za načelnika veze. Tu su bili, u tom Štabu Teritorijalne odbrane, osim Ibrahima Nurikića, bio je Asim Mehić – personalac, bio je Bričić Bahrija – logističar, bio je Dževad Muderizović – operativac, bio je Emir Muderizović – za vezu (ali njega su, eto, maknuli, a mene su stavili za načelnika veze). I tu počinje moj angažman u odbrani BiH...

Formiranje tih prvih prištapskih jedinica... Prvu jedinicu koju smo formirali sam ja postrojio – bio je to vod veze Štaba TO. bio je Bahrija Mehurić, komandir voda. Tada smo ja i Dževad Muderizović smo to napravili, podijelili oružje i ono što smo imali itd. Komandir komande stana je bio Čima...³ I tako je to počelo.

Štab TO se izmješta u zgradu opštine. Organizacijsko-formacijska struktura tog štaba TO, kada je to počelo, bio je Štab TO sa prištapskim jedinicama, logistička četa, vod veze i komanda stana... Komandir komande stana bio je Čima.... I rejonski štabovi. Bila su četiri rejonska štaba Orahovica, Gračanica, Malešići i Soko. Komandant rejonskog štaba u Orahovici bio je Hasan Gazibegović, u Gračanici Safet Durkalić, u Malešićima Tarik Nuhanović⁴ i u Sokolu Lika Mensur.

2 Opštinski štab Teritorijalne odbrane Gračanica je imao prostorije u zgradi MUP-a, odnosno Stanice javne bezbjednosti Gračanica (današnja Policijska uprava).

3 Asim Halilbegović zv. Čima.

4 Tarik Nuhanović je, zapravo, bio pomoćnik komandanta za operativno-nastavne poslove, odnosno zamjenik komandanta, dok je komandant Rejonskog štaba TO Malešići bio Esad Bašić.

Bahrija Džananović kao načelnik štaba 111. brigade na ispraćaju jedne jedinice koja je odlazila na posavsko ratište (jesen 1992.)

Vezista mora organizacijsko-formacijsku strukturu mora znati “u bobu”, bolje nego načelnik štaba te jedinice. Tražio sam [podatke]... Malo su tu oni vrdali, kao šta će to tebi, a bez toga ne mogu ništa raditi. Jer oni su preferirali [radio veze] – de ti nama tajne nazive, de ovo, de ono... Mislim, to je glupost, to je bila budalaština, za mene. Nismo imali uređaja, imali par RUP-12 uređaja koji nemaju baterije, nema struje, nema ništa... Šta će ti tajni naziv?

Ja sam išao na žičnu vezu i uspio sam to odraditi... I to se pokazalo jako dobro, kasnije, kada je počelo prvo granatiranje Gračanice – 19. maja, pa 25. maja. Bez te žične veze ne bi se mogli čuti nikako. Jer, oni su radili – imali su one CB-ejke amaterske, imali su... Sve je to bilo lahko prisluškivati, lahko ometati, nikakvog smisla nije bilo.

Ja sam se trudio da ta komandna linija bude potpuno obezbjeđena, da ni jednog trenutka ne zataji. Ono što sam ja radio omogu-

ćilo je komandovanje jedinicama u odbrani Gračanice, kad je bilo i prvo i drugo granatiranje, žestoko, i lično sam se angažovao u tome. Da toga nije bilo, te veze, mislim da bi bilo... malo drugačije. Jer kažem, oni su išli na te neke radio veze i šta ja znam... Znam ja, sve je to meni poznato – ali je bilo totalno nesigurno.

Iz tog perioda... jedan zanimljiv detalj. Naprimjer, Rejonski štab Malešići je prijavio – nema vezu sa nama. Kod mene je bio mobilisan jedan iz Pošte, Alija Behaderović (i on je umro, rahmetli). I ja kažem – Alija, šta ćemo? Moramo otići gore, kuda ćemo? Kaže on, hajmo kroz Lendiće. Kako ćemo kroz Lendiće...? Hajde. Bilo je negdje 4 [sata] poslijepodne, vidi se još... I sad kad se sjećam – ja totalna budala, mogli su nas tad uhvatiti i niko više ne bi za nas ni saznao. Haj’ mi smo, neise, “progulili” kroz Lendiće... Napravili smo to, štab je bio u jednoj kući u Golaćima (zaselak Golaći, Malešići). Ostali smo mi tu

dokasno. Kud ćemo sad? A mi ispod Visa gore, kroz Čaliće, pa na Babiće i vratimo se. Uglavnom, preživjeli smo.

Uvezivajući te rejonske štabove, upoznao sam svaki ćošak ove opštine. Čak su nam pridodali bili i rejonski štab Klokočnica, kasnije 109. brigada – i njima smo pomagali, telefone one zelene (M63 se zvali), pa žice za vezu i tako...

Sljedeći zadatak je bio da se uvežemo sa Srebrenikom, sa Gradačcom. I uspjeli smo, sa Srebrenikom se povezali, kasnije je ta veza “prošnjirala” za Tuzlu. Tada je načelnik veze u 2. korpusu bio Anđelko Makar; tada sam se i upoznao s njim, fin čovjek. U Gradačac smo probali – međutim nismo uspjeli. Tamo je bio HVO... I bio sam tamo par puta na sastanku, ali nisam uspio. Tad sam se i posvađao sa njima. Oni su tražili isto radio stanice, bile su one FT-411 stanice – ali sve to je amaterski bilo... Planova, tajnih naziva, ovolika knjiga... Šta će vam to? Nemamo mi toga, nemamo uređaja, nemamo baterija, nemamo čime napuniti... Kažu, doći ćemo mi vama u Gračanicu pa ćemo to riješiti. Rekoh, dođite, dođite... ali polahko.

I kasnije smo uspjeli i sa Gradačcom riješiti tu vezu i uspjeli smo se povezati sa svima.

*

Rat se razvija, jedinice se usložnjavaju, ukрупnjuju i dolazi do preformacije jedinica. Opštinski štab Teritorijalne odbrane prerasta u Operativnu grupu 2. To je bilo u avgustu 1992. godine.⁵ Formira se 111. brigada, gračanička. Za komandanta je bio postavljen Tarik Nuhanović, a ja sam postavljen za načelnika štaba 111. brigade.

Prvog septembra, u BKC-u ovdje, u kaficu “Number 1” Bećira Tihića, ja postrojavam komandu brigade i čitam naredbe o postavljenjima.

Sa Smailom Mešićem, komandantom 111. gračaničke brigade

(Prije toga, bili smo u selu Soko, gdje je bio Štab Teritorijalne odbrane. Kad je on prerastao u Operativnu grupu, oni su se preselili u Vranoviće. Ja sam ostao, ostala je moja supruga – Mena Džananović, kao daktilograf, ostao je Fetah Mujačić i Omerović Zijad, kao obavještajni organ, njih dvojica. Eto, nas četvero je bilo – i da formiramo brigadu. I onda smo pošli tražit mjesto, našli smo BKC... I tu smo došli.

Onda razgovori, naredba je bila ko je sve postavljen – međutim, ljudi neće, ovaj neće, ovaj neće, ovaj neće... I onda smo mi obavili tih razgovora i formirali komandu brigade, a rejonski štabovi su pretvoreni u bataljone.

Od Odreda Štaba Teritorijalne odbrane, kojim je komandovao Tarik Nuhanović, formiran je 1. bataljon, manevarski, i postavljen

⁵ U avgustu 1992. (tačnije 17. avgusta) formirana je najprije Taktička grupa 2, koja je obuhvatala jedinice Armije RBiH na području Gračanice i Doboj Istoka; ona je 27. septembra prerasla u Operativnu grupu 2, koja je obuhvatila i prostore općine Lukavac.

je Amir Zejnilagić zvani Šinjo za komandanta; 3. bataljon u Orahovici – postavljen Smail Oštraković; 2. bataljon u Gračanici – postavljen je jedan čovjek koga ne bih spominjao jer nije htio da prihvati, a onda je Džemal Jukan postavljen za komandanta, i 4. bataljon, postavljen je Esad Bašić – to je Lukavica. Međutim, zbog široke zone, prevelika zona odgovornosti je bila, morali smo formirati kasnije još jedan bataljon – bio je [komandant] učitelj, Kota se zvao.⁶ Ali to je bilo kasnije.

Iz Opštinskog štaba Teritorijalne odbrane napravljena je Operativna grupa 2, koja je pod svojom odgovornošću imala 111. brigadu, 109. brigadu i 117. brigadu Lukavac. Oni su otišli sa komandom u Vranoviće, a mi smo ostali ovdje u BKC-u i nikad se više komanda nije ni izmještala iz Gračanice.

Brigada je formirana po nekakvom formacijskom... Bila je 111. *brdska* brigada, što je uvijek meni bilo glupo... Brdska, a nema ništa od brdske – bila je klasična pješadijska brigada, sa četiri bataljona, prištapske jedinice... I MAD smo formirali, Mješoviti artiljerijski divizion – a u toj formaciji nije bilo MAD-a, na primjer. Nije ga bilo u formaciji, ali mi smo ga napravili jer nam je trebao. Zato što je brigada bila brdska, umjesto da je pješadijska bila i lahko bi to bilo napraviti.... Mislim, uvijek te formacije su bile brdske brigade, što je bilo totalna budalaština – nema veze s brdskom brigadom, više je ličila na motorizovanu nego na brdsku. Po brojnosti, po ovom i tako dalje... Kroz tu brigadu je prošlo 15-16 hiljada ljudi, to nije mala stvar, ne može se porediti... Ali eto, tako je bilo.

Ima jedna karakteristična stvar... Kad se formirala brigada, Tarik je Nuhanović, komandant brigade, otišao u posjetu supruzi u Hrvatsku, i ja sam ostao kao načelnik štaba sam. Bilo je malo poteško, jer nisam poznavao ljude, ja sam živio 15 godina u Splitu... I ja sam odlučio da formiramo vojni orkestar. To

je bio ovako jedan potez – čudan tad. Osman Puškar, komandant Operativne grupe, kaže meni: šta će ti vojni orkestar, i ja bih, kaže, htio svirat. Pa htio bi ti, ali ne znaš, ali imaju ljudi koji znaju – to će nam dobro doći. Tad sam, ga ubijedio... Ali to mi je, ovako, ostala jedna karakteristika [u sjećanju]... Mislim da smo bili jedni od prvih koji su formirali vojni orkestar. Tad je bio Mujo Giro, Jasko... Dobro je bilo...

Stojedanaesta brigada je bila angažovana uglavnom u odbrani područja opštine Gračanica i, djelimično, pošto smo imali manevarski bataljon, bili smo angažovani u odbrani Gradačca, a kasnije u probou koridora na Brčkom... Učestvovali smo u odbrani Gradačca kada je oklopni voz došao, tu je bio 2. bataljon; u Brčkom, na probou koridora – 1. bataljon. Na Brčkom smo dobro “fasovali”, nismo uspjeli...

Prednji kraj [odbrane 111. brigade] bio je: gore – Orahovica, ispod puta, negdje iznad puta, kako gdje... Na Duraću bilo, na primjer, gore u Orahovici–Kamenica, u Miričini iznad puta, zavisi kako je diktiralo... Negdje ispod puta... (Tu u Miričini umal’ nisam fasovao, ja i [Fetah Mujačić] Fečo smo išli, tu nas snajper nađe... Dobro smo prošli.) U Gračanici, ovdje bilo, Pribava – ispod, negdje oko stadiona dole – zavisi, sve je to variralo.... Na primjer, zimi se moralo povući komplet, nije se moglo biti dole u polju nikako, jer sve je bilo puno vode. Pa, išlo je dalje, oko Sočkovačkog mosta, pa išlo do Karanovačkog mosta, pa onda na Lendiće se povlačilo gore. U Stjepan Polju isto tako, nešto ispod puta, nešto iznad puta, kako gdje. U Lukavici je bilo na Biljevinama, tu je bilo stalno, tu se nije pomjeralo; ispod Becnja – Biljevine, ovamo išlo prema Skipovcu, iznad Skipovca... U Sokolu, gore negdje oko Straševića, zaselak Straševići, taj potez otprilike: Ahmulje – Straševići, i završavalo se – to je otprilike već susjed, gradačaćka 107.

6 Ahmed Džafić.

Svečano primanje ratne zastave 212. brigade (zastavu predaje komandant OG-2 Osman Puškar)

brigada, oko Sabitovog mezara, Sabitov mezar je bio granica... Bio je najistureniji taj dio.

Neprijateljske snage su bile prilično daleko od nas. Na ovom dijelu Sprečkog polja, sve su bile iza pruge tamo... Sočkovac, Karanovac, Kakmuž, Petrovo – sve je to bilo iza pruge tamo, prilično daleko tamo. Nismo mi uopšte imali tu vizuelnog kontakta, a kamoli drugog nekog. Dočim, recimo, na potezu Lukavica, tamo – Biljevina, Sjenina Rijeka itd., tu je već... Imali smo čak i vizuelni kontakt sa neprijateljem. Ali ovdje u Sprečkom polju, to je bilo daleko. Teško je uopšte procijeniti gdje su bili. Karakteristika tog područja za ratovanje je bila veoma nepovoljna, bilo je močvarno... Spreča kao prirodna prepreka... Po 6 mjeseci je bilo pod vodom i veoma teško

je bilo. Mada su oni pokušali ovdje na Sočkovčkom mostu, 25. maja...⁷

[Neprijateljska artiljerija je djelovala] uglavnom sa Ozrena... Sa više tih [položaja]... Ja što sam gledao lično, na primjer, kod crkve iz Boljanića, onda ovdje, iz Kakmuža... Tako. Sa više tih pozicija. Mijenjali su pozicije, tako da nije bilo lahko uočiti, mada smo i mi gađali te [položaje]... Međutim, sa malo uspjeha, jer pozicije su mijenjali... Oko Ciglane su bili jedno vrijeme...

Stojedanaesta brigada bila je, eto, formirana po formaciji brdske brigade – mada, kažem, bila je to klasična pješadijska brigada, imala je četiri bataljona, pješadijska – pet ustvari, jedan je bio manevarski; komanda sa prištapskim jedinicama.... Bila je dobro

⁷ Riječ je o pokušaju napada pješadijske jedinice koja je iz rejonu Sočkovačkog mosta krenula u pravcu grada, razvijajući se u strijelce. Zaustavljena je i natjerana na povlačenje vatrom iz protivavionskog topa sa uzvišenja Hurije. Spomenuti događaj zapravo se desio 19. maja.

Bahrija Džananović sa svojim borcima

organizovana brigada, mogu reći jako dobro. Kasnije je promijenjen komandant brigade Tarik Nuhanović, došao je Mešić Smail. (Bio je načelnik štaba u 109. brigadi, pa je došao ovdje za komandanta, naredbom Operativne grupe...)

Operativna grupa je bila dobro zamišljen potez. Objedinjavala je 109. brigadu, 111., 117., kasnije je ušla i 119. muslimanska iz Banovića... Komandant operativne grupe je bio Osman Puškar, načelnik štaba je bio Ibrahim Nurikić, pomoćnici su bili dobri... Za bezbjednost je bio Faruk Smajlović, logističar je bio Bričić Bahrija, personalac je bio Asim Mehić... Bila je dobra ekipa. Dobro su radili, dobro obavljali svoj posao.

I angažovali smo jedinice na svim do tad aktivnim ratištima.

Bio je Gradačac... Ja sam bio veoma često u Gradačcu. Čak sam jedno vrijeme obavljao dužnost komandanta bataljona, mješovitog nekakvog bataljona, to me komandant Operativne grupe Osman Puškar postavio. Komandu sam imao u Međidi kod Gradačca. Jedna četa je bila iz 109. brigade, [jedna iz 111.], jedna iz 117., protivoklopni vod bio je iz Živinica... Bio je čak jedan vod... – ili četa,

ne znam kako bih nazvao, policije – u Gradačcu kad su oni [neprijatelj] zauzeli jedan dio, tamo prema Požarikama... I tu smo bili angažovani u odbrani tog dijela. Bilo je veoma, veoma teško. Tada smo ja, Faruk Smajlović i Dževad Muderizović išli u obilazak jedinica i umal' nisam fasovao tada, snajper nas je ganjao, i mi smo se bacili... Kud sam ja nosio, bila je sila jedna onih čahura od granata, ne znam do čega su, povelike. I ja ću ponijet djetetu da ima, ponio sam ja dvije čahure. Kad nas je počeo snajper ganjati, mi smo zalegli... I Dževdo Muderizović je to snimao, negdje ima taj snimak – ali gdje je, Boga pitaj. Mi smo ležali skoro sat vremena u jarku i izvukli se nekako... hvala Bogu.

Bila je 111-ta angažovana i u Teočaku, i tu je bilo ovako zanimljivo, tih događaja... Bila je IDČ (izviđačko-diverzantska četa) 111. brigade, bila je neprestano tamo angažovana i morali smo ići kroz Kalesiju, pa Teočak, što je bilo veoma, veoma teško proći tuda, jer je bilo sve kao na dlanu.

U tom angažovanju 111. brigade, ukazala se potreba za formiranje jedne veće jedinice... koja bi mogla biti angažovana sa ve-

U komandi 212. brigade

ćim brojem ljudstva, više tehnike na drugim ratištima – jer se ukazala potreba da se više ne branimo, već da nešto i oslobodimo.

Tako je Štab Vrhovne komande Armije Republike Bosne i Hercegovine naredbom od 3. decembra 1993. godine formirao prvu oslobodilačka brigada u Bosni i Hercegovini. Mnogi uzimaju sebi za pravo da kažu da su oni prva oslobodilačka... Međutim, ovo je bila prva oslobodilačka – mogu se uzeti dokumenta i pogledati. Trećeg decembra, dakle, formirana je prva oslobodilačka brigada – naredbom. Zamisao je bila da iz postojećih brigada Operativne grupe 2 izdvoje se izviđačko-diverzantske čete, koje su ranije bile formirane, i oprema i ljudstvo, i da se napravi 212. bosansko-oslobodilačka brigada.

Za koordinатора formiranja te brigade bio je određen ispred Operativne grupe 2 Rasim Sakić, potpukovnik saobraćajac iz bivše JNA. Međutim, on nije baš uspio u tom formiranju i onda je komandant operativne grupe Osman Puškar odredio mene, Bahriju Dža-

nanovića, da budem komandant 212. brigade – bosanske, oslobodilačke brigade. Naredbu o svom postavljenju sam dobio u januaru 1994. godine.

Ja sam tad krenuo... To je bio jedan mukotrpan proces i trebalo je brzo to raditi. Obavio sam razgovore sa ljudima iz 109. brigade, 117., 111. brigade, koji bi prešli u 212. brigadu.

Naravno, tu je bilo otpora... Komandanti tih brigada nisu dali te ljude. Jer sam ja birao – moja zamisao je bila da izaberem mlade, a možda je bilo malo i "pokvareno" – i neoženjene, da mogu više raditi. Tako da smo uspjeli napraviti jedan kostur te brigade od što mladih ljudi.

Komandno mjesto brigade je bilo određeno u Lukavcu, u prostorijama trgovačkog preduzeća „Progres“, kod bazena. (Bazen je bio tu jedan, tu smo se i kupali – kad završimo neku akciju, odemo tu, kupamo se, kad nas niko ne vidi.)

Ja sam postavljen za komandanta 212. brigade, za zamjenika komandanta je postavljen Sejo Osmanović iz Lukavca – iz one armije bio je vodnik ABHO. Za načelnika štaba je postavljen Samir Nukić, rezervni oficir, isto iz Lukavca – do tad je bio komandant bataljona, u Dubošnici, u 117. brigadi. Pomoćnik komandanta za logistiku – njega sam ja izabrao lično i borio se za njega, bio je Hajrić Ibrahim iz Orahovice zvani Baja. Nije imao nikakvo obrazovanje, ali... Trebao mi je taj čovjek, narodni mi je čovjek trebao, jer je brigada bila takve vrste da mi je taj čovjek baš trebao, takve naravi. Tako sam ja razmišljao, iako su poslije [govorili]: "De, šta će ti on... De, ne zna on pisati..." Nema veze, naći ću ja njemu ko će pisati, a on neka samo radi...

Pomoćnik načelnika štaba za operativne poslove bio je Šefik Čamdžić, rodom iz Lukavice, a inače je bio ovdje isto operativac, u 111., brigadi. Pomoćnik za bezbjednosne poslove bio je Okić Zaim iz Škahovice. Pomoćnik za obavještajne poslove bio je Asim

Imamović iz Lukavca – dobar momak bio pravo, on je bio pravi obavještajac. On me je “udavio” s onim podacima. Daj, rekoh, Asime – de ti meni samo kaži koliko tamo ima ljudi i gdje su... Nemam ja kad razmišljat o svim tim podacima, ti o tome razmišljaj, a meni samo daj broj ljudi koji ima. A on je bio detaljan, stvarno je bio dobar.

I tako, brigada je formirana. Ovo su neki, ovako, ključni ljudi – ključniji, na koje sam se ja najviše oslanjao.

Puno mi je pomogao gore, kada smo formirali brigadu, načelnik opštine [Lukavac] Sead Hasanhodžić. Eto, i on je umro, rahmetli... On mi je rekao tad – možete formirati brigadu, ali Sejo Osmanović mora biti načelnik štaba. Ne može on biti načelnik štaba, kažem ja... Treba mi neko “pismeniji”. Pa šta može biti? Pa, eto, neka bude zamjenik komandanta. I Hasanhodžić mi je puno pomogao i–hvala mu. I logistički, i što god je trebalo – on me je “pokrivao”, pravo.

Komanda brigade je bila stacionirana u Lukavcu, sa prištapskim jedinicama: komanda stana, IDV, vod veze, desetina za PEB, desetina ABHO... Sa sedam četa – bila je formacija oslobodilačke brigade “B” tipa. Četnog sastava, a ne bataljonskog: 1. četa je bila – ljudstvo iz Gračanice, i to od 1. bataljona, manevarskog, iz 111. brigade; 2. četa je bila IDČ – izviđačko-diverzantska četa 111. brigade, i 3. četa – ljudstvo iz 111. brigade; 4. četa je bila izviđačko-diverzantska četa iz 117. brigade Lukavac, kompletna, 5. i 6. četa bile su od ljudstva iz sastava 117. brigade. Znači, 4., 5. i 6. četa su stacionirane u Lukavcu; 4. i 5. bile su stacionirane u Smolućoj, a 6. četa u Bikodžama.

Komandanti na okupu – slijeva nadesno: Smail Mešić, Bahrija Džananović, Smail Oštraković (iza) i Džemal Jukan

Tadašnji komandiri četa – prvi koji su bili, kasnije su se mijenjali... Komandir 1. čete bio je Hasanbašić Zikrija; poginuo je, rahmetli, poginuo je na Brčkom. Komandir 2. čete bio je Kalesić Izudin iz Malešića. Komandir 3. čete je bio Hadžić Habib zvani Habibčić, kasnije “Zlatni ljiljan”. Komandir 4. čete Alić Senaid; komandir 5. čete Sakić Enes; komandir 6. čete Lulić Emir. (On je bio vodnik iz bivše JNA.) Komandir 7. čete je bio Batalević Senad.

Formirane su još prištapske jedinice... Minobacačka baterija – komandir je bio Subašić Dževad, on je bio iz sastava 1. bataljona, manevarskog, iz 111. brigade – izuzetno vrijedan momak, prva liga. Komandir protivoklopne baterije: tu smo mijenjali te komandire... Komandir PVO – imali smo jedan trocijevac, nije to bilo nešto Bog zna – vod PVO, možemo nazvati (protivvazdušne odbrane), bio

je Dautović Nermin, isto rezervni starješina, kasnije će on biti načelnik [PVO].

Bio je pionirski, inženjerijski vod, logistička četa...

Brigada je ukupno imala 942 čovjeka. Iz Lukavca je bilo 428 i iz Gračanice 422, te Doboj Istoka 92 čovjeka. U početku... Kroz brigadu je vremenom prošlo 2.615 ljudi – od momenta formiranja do kraja rata.

Prvo postrojavanje brigade, odnosno komande brigade je bilo ovdje u Gračanici, pred Prvom osnovnom školom sadašnjom, 1. marta 1994. godine.⁸ Tad je Ibrahim Nuri-kić, načelnik Štaba Operativne grupe, predao zastavu, ratnu zastavu, nama, 212. brigadi. Tad je komanda brigade formirana. I tu je komanda i radila jedno 15-20 dana, dok se nije "uštimala", i onda smo prešli u Lukavac.

Dogovor je bio, sa mnom – Osman Puškar i ovi – dogovarali smo da se brigada neće angažovati dok se ne obuči, ne uhoda i tako dalje.

Međutim, brigada je odmah po formiranju... [angažovana].

Jedinice su postrojene, tad, ja sam izvršio postrojavanje svih četa. Oružje se dovlačilo... Naravno, bilo je opstrukcija, ovi ne daju, dadnu loše oružje, puške...

Karakteristično je bilo, na primjer, 2. četu kad smo formirali, ona je bila stacionirana u Gornjoj Lohinji, u onom domu, ondje (dom kulture – kako se zvao, ne znam ni ja)... I – nije bilo goriva. (Ima to i zabilježeno.) Idu, saonice one, konj vuče saonice i puške su na onim saonicama. I ja dijelim one puške, "kalašnjikove" neke, Boga pitaj koje proizvodnje... I formirali smo mi te jedinice...

I u tom vremenu, u tom periodu, nekako je krenula deblokada Maglaja. I u cilju raste- rećivanja ratišta u Maglaju, meni naredi da ja ovdje nešto, u saradnji sa jedinicama Opera-

tivne grupe 6 (tada je komandant Operativne grupe 6 bio Hasan Muratović, u Živinicama) – da ja nešto na Vijencu odradim (selo Orahovica – Vijenac). Ja sam bio protiv toga i tad sam se "zakačio" s Muratovićem, malo... Sa- stanak smo imali u Lukavcu, u hotelu. I sad, dođe Muratović... Mi smo svi, nemamo mi ni uniformi, nema to – nemal' "kratke gaće". Dođe Muratović, to je puna ratna sprema: uniforma, pancirka, šljem. Ja njemu kažem, "Šta će ti to, jarane, ovdje, bolan, hej! Nema ovdje..." – On se naljutio na mene: "Šta tebe briga, šta se ti brineš..." – I hajde, nejse...

I meni naredi da napadnem tamo selo Orahovicu, snage neprijatelja u rejonu sela Orahovica ispod Vijenca, opština Lukavac. Ja nisam bio baš zadovoljan, jer jedinice nisu bile spremne. Ja nisam poznao ljude. To je bilo u martu mjesecu, 1994. godine, odmah po formiranju. Da izvršimo mi napad, i da ko nešto zauzmemo tamo – a nema smisla ni- kakvog, jer napadamo nešto, a Vijenac nam ostaje s lijeve strane... Mislim, nema teorije! Plus rijeka nadošla bila ona, ne možeš prijeći rijeku da si lepina.⁹ Nema teorije... I haj', na- pali smo mi tu – i tu smo imali gubitke, "nor- malno". Dva čovjeka su nam tad ostala... To nikad neću prežaliti. Sreća, razmijenili smo ih. Poginuli i ostali.

Kod mene u napadu, brigada je imala jed- nog ili nijednog poginulog. To je bilo pravilo. Nema poginulih kod nas. Ako ima poginu- lih, nećemo napadati – ja vratim nazad. Ali eto, izradili su me tad i...

Poslije toga – selo Orahovica, zakrenu me za koji dan na Vijenac da napadam. Isto – u cilju rasterećenja ratišta u Maglaju, što je bila totalna glupost, jer... Ne možemo! Nemamo, nismo pripremili, nismo organizovali, nismo ništa...

Haj', to je propalo... Normalno.

⁸ Ovdje je napravljena omaška. Postrojavanje komande brigade i dodjela ratne zastave desilo se 8. decembra 1993. godine. Svečano postrojavanje jedinica brigade zbilo se 1. marta 1994. godine u Lukavcu.

⁹ Rijeka Turija.

LAVOVI

LIST 212. BOSANSKO-OSLOBODILAČKE BRIGADE

B. DŽANANOVIĆ:

NE TVRDIM DA JE NAJBOLJA NAJDISCIPLINOVANIJA, ALI DA JE NAJJAČA – TO TVRDIM!

PRVA BOSANSKO
OSLOBODILAČKA

Nastala u vremenu kada je znak pitanja nad Bosnom i bosanskim narodom visio poput Damaklova mača. U vremenu kada smo se pitali možemo li pobijediti glad i uopšte opstati kao entitet na zemlji na kojoj živimo hiljadu godina. Odmah po prvoj smotri njeni hrabri borci prihvatili su se zadatka, ispunjavajući namjere zbog kojih je osnovana. Brigada koja će biti pominjana u istoriji kao prekretnica u ratu kojem je dala sasvim novi karakter ratu.

U svim akcijama u kojima je učestvovala dokazala je da smo iznjedrili borce s kojima se može pohvaliti malo koja Armija u svijetu. Svaki borac ove brigade u najmanju ruku, zaslužio je zlatnog ljiljana, jer je sama odluka da se bude sastavnim dijelom ove brigade vrijedna ovog priznanja.

Godina ponosa i uspjeha je iza njih. Vrijeme nade i velikih očekivanja je ispred njih. Osjećam da će uspjeti. Jer, oni drugačije ne mogu.

Snimio: I. Đuraković

Naslovnica biltena 212. brigade (prvi svečani broj - 3. decembar 1994.)

I ja kažem, nemojte više tako. Daj da pripremimo – i da odradimo. Hoću da imam artiljeriju na vezi sa komandirima, hoću da imam kontrolu nad tim jedinicama i hoću da imam izviđanje i tačne podatke.

Hoćemo Vijenac uzeti? Hoćemo. Haj'mo polahko. Šta nam smeta – ondje, ovdje i tako dalje.

Tako da smo jednu kotu ispred Vijenca zauzeli 12. aprila '94. godine – ta kota se zove "Stambene", odnosno to je bio restoran Fabrike sode Lukavac, ko zna taj dio gore – e, to smo zauzeli. Potisnuli smo snage neprijatelja sa te kote da bi mogli lakše na Vijenac doći, jer je ta kota bila predstraža Vijenca. Nije se moglo... Ta kota je kontrolisala sve okolo, a Vijenac je bio gore "rahat"...

Napad na objekat Restoran "Stambene" je izvršen 11. aprila '94. godine, sa sljedećim snagama: jedan vod iz 4. čete 212., dva voda iz 6. čete 212., desetina iz IDV 212. i pionirska desetina (odnosno iz inženjerije – znači, oni su išli ispred). Naravno, tu je bila artiljerija i –angažovana je, normalno, komanda brigade.

Borbena dejstva su odpočela oko 06:50 ujutru i zauzeta je [kota] do kraja dana, potpuno. A inače je za dva sata bio zauzet taj objekat, oko 08:10 je bio zauzet – veoma, veoma brzo, ali eto, dok su se borbe razvile, do kraja dana uspostavili smo liniju i prepustili posadnim snagama 117. brigade. Objekat smo, znači, zauzeli oko 08:10 – pola 9, nakon izvršenog napada, veoma brzo, protjerali... Međutim, dok se to sve uredilo, sredilo... Jer je liniju bilo veoma teško uspostaviti. Jer je Vijenac bio iznad Stambenih. Bilo je nemoguće uspostaviti liniju do mraka. Sve dok se nije smrklo, ne može – nema teorije. Jer je na dlanu... Mislim, ko poznaje taj dio, zna kako je teško i nemoguće bilo...

Oslobađanjem objekta "Restoran Stambene", kod Lukavca, ispod Vijenca, stvorili su se uslovi da oslobodimo... Odnosno, potisnemo neprijatelja sa objekta Vijenac – rudnik krečnjaka Fabrike sode Lukavac, što se i desilo, 11. maja 1994. godine.

Zamisao je bila – moja, lična, koju sam sa par ljudi [razradio] – komandir 6. čete, tada je bio, Senaid...¹⁰ Da se ne vodi borba sa neprijateljem na objektu Vijenac, nego da se izvrši prodor. – Sad je tu trebalo imati hrabrosti. Izvršiti prodor kroz neprijateljski raspored, uzeti zastavu Armije BiH i odnijeti je na Kapu Vijenac. Normalno, u tom prodoru voditi borbu koliko je to moguće, ali da se ne zadržavaju. Cilj je bio da se podigne moral ljudi koji napadaju Vijenac, jer je Vijenac bio neosvojiv. – I tako i je bilo.

Na Vijencu su angažovani – u borbi za oslobađanje Vijenca: 2. četa 212. brigade, 4. četa, 6. četa, 5. četa, Izviđačko-diverzantski vod, 3. četa 212. (manje jedan vod, koji sam ja ostavio u rezervi brigade za sebe), pionirski vod – i, normalno, minobacačka baterija i artiljerijska oruđa).

Zamisao je bila da jedan vod 6. pješadijske čete, oslobodilačke čete, izvrši proboj i odnese zastavu na Vijenac – i to je uradio Hamustafić Šefik zvani Kuvajt i on je zažbo zastavu na Vijenac–i dobio je "ljiljana" za to.

(Inače brigada ima 13 "zlatnih ljiljana" – 12 živih i samo jedan mrtav, posthumno.)

Tako je bilo. To je bio jedan od ključnih momenata.

Drugi momenat je bio... Moj načelnik artiljerije, Mešković Nedžad... Koji je nažalost, poginuo... Mešković Nedžad, načelnik artiljerije, on je umro... On je umro meni na rukama...

On je... Imali smo jedan tenk... On je tenkom uzišao na Vijenac. I kad je izašao iz tenka, granata je pala i... Odbila mu je noge... I tako.

10 Vjerovatno se radilo o Senaidu Alibašiću, komandiru 1. voda 6. čete; ovaj vod je dobio zadatak da izvrši prodor na vrh Vijenca (tzv. Kapu).

Još je jedan poginuo tu, zamjenik komandira 4. čete, Buljić Almir.... I Mešković je, eto, poginuo...

Vijenac je bila prva pobjeda 212. brigade. Velika pobjeda.

Zarobljeno je jako puno materijalno-tehničkih sredstava i ljudi.

Tad je bila raspoređena Krnjinska brigada [VRS] tu na Vijencu i mislim da je ona tad prestala i da postoji... Preko 40 ljudi je zarobljeno...

Od tehnike – na Vijencu, zarobljeno: dva tenka T-34, četiri topa ZIS-a 76 mm, jedan PAT 37 mm “Bofors”, tri PAT-a 20 mm, 4 bestrzajna topa 82 mm, 8 minobacača 82 mm, tri minobacača 60 mm i devet “maljutki”. Više komada tih PM-ova, pješadijskog naoružanja i – ogromna količina pješadijske municije. To je bio nevjerovatan plijen koji se, ja ne znam, nije se više ni ponovio...

Vijenac smo predali posadnim snagama 117. brigade i 119. brigade iz Banovića.

Zadatak 212. brigade je [dakle] bio da izvrši potiskivanje neprijatelja sa određenih kota, rejonu – i da onda preda linije odbrane posadnim tim, kako smo mi ih zvali, posadnim brigadama. (Odnosno – brigadama na “šihtaricu” – dođeš, odradiš osam sati...).

[Zauzimanjem Vijenca] oslobođen je prostor od petnaest kvadratnih kilometara.

Oslobađanje objekta Vijenac – rudnika krečnjaka u opštini Lukavac, bio je zadatak dobijen od politike. Prvo vojnički – hajde, smetao nam je, jer sa Vijenca se vidjela i Tuzla, i Lukavac, i Banovići i sve. Međutim, rudnik krečnjaka je trebao da bi se pokrenula proizvodnja u opštini Lukavac, gdje je Fabrika sode Lukavac, cementara radila od toga, bez toga nije moglo.

I načelnik opštine tad, Sejo Hasanhodžić (jedan stvarno fin čovjek), je insistirao na tome, bi l' se to moglo, bi l' se moglo i tako dalje. Vijenac se pokušavao osloboditi i prije, jedno pet-šest put, ali bezuspješno – sve dok se nije formirala 212-ta. Kad se formirala 212-ta – mi smo to odradili. I on je dobro nagradio borce, dobili su oni od načelnika opštine i para i to je bilo pravo dobro...

Neki kurioziteti... Ja sam sa njim jako puno radio i jako dobro sarađivao, On je bio, SDA je čovjek, ali je stvarno bio izuzetan. Ja ne znam, eto... Rahmetli je, umro je... Što god sam tražio od njega, dobio sam. Saradnja sa tim vlastima inače: ovdje je bio Vikalo, na primjer – izuzetna saradnja, Sejo gore bio – izuzetna saradnja....

I šta nam je, na primjer, trebalo? Jedan detalj – oko oslobađanja objekta Vijenac. Nemamo dovoljno okvira za automatske puške: imamo po jedan okvir. I koliko je Sejo bio

Na terenu sa pratiocima - u vrijeme operacije “Uragan-95”

Sa načelnikom štaba 22. divizije Smajlom Mešićem - u vrijeme operacije "Uragan-95"

promućuran i vispren, on je naredio Fabrika sode Lukavac da se napravi okvirove i svaki borac moj je imao po 20 okvira. Okviri su morali biti napunjeni – nemaš ti kad u borbi puniti okvire, već samo mijenjaj i bacaj. Po dvadeset okvira nam je napravio – i zato mu odajem puno priznanje. On je nama i kasnije puno pomagao, kada smo Vozuću radili i tako dalje. Inače je bio jako elokventan, otvoren za saradnju, nikakvih problema nije bilo. Ali eto, ti okvirovi su bili za Vijenac nevjerojatna pomoć. Kasnije su to i druge brigade preuzele, [pitali nas] otkud vama toliki okviri. Eh, to ti je – duga priča...

...Mislim da je predsjednik Alija Izetbegović [kasnije] došao da obiđe Vijenac, ali ja nisam lično [tu] bio jer je brigada već bila angažovana na drugom dijelu... Na drugom zadatku...

Dio brigade je bio angažovan u rejonu operativne grupe Kladanj, u Kladnju prema Pelemišu, a dio je bio angažovan na Vozućoj.

Borbena aktivnost prema Kladnju... Ne znam ni ja kakva borbeno aktivnost... Mislim, neprijatelja nigdje nije bilo, nego su bili, eto, stajali, stajali... I na kraju se povukli nakon dvadesetak dana, nema nigdje nikog. A nešto su trebali uraditi, ali ne znam šta su trebali uraditi – ne znaju ni oni koji su bili šta su trebalo uraditi. Uglavnom, povukli su se odatle bez ikakvog rezultata, bez borbenih dejstava, bez ičeg... I zakrenuli smo se na Vozuću.

Na Vozućoj akciju je vodio gospodin Anđelko Makar, tad načelnik štaba 2. korpusa. Teren je bio izuzetno težak, nepovoljni uslovi za ratovanje, ne znam kako su odlučili... Blato je tako bilo, staneš čizmom – ostane čizma. Ne možeš proći. Magla... I sad ja javljam Makaru, pita jesam li napao – reko, nisam, što? – pa ne vidim ništa, ne vidi se metar ispred. Nemoguće, kaže... Moja brigada je dobila zadatak u rejonu Tripića visa... Uslovi vremenski su bili nemogući, loše izviđanje... nismo uspjeli odraditi...

Tu nismo uspjeli, doživjeli smo neuspjeh... I onda su nas prebacili na Vis – objekat Vis kod Gračanice, kota 692.

Tu smo napravili izviđanje, napravili jednu taktiku sličnu primijenjenu na Vijencu, znači četiri pravca za napad. Za svaki, angažovane su jedinice, tri komandanta brigada. Znači, komandant 109-te, ja kao komandant 212-te brigade i komandant 111-te brigade, svako je imao svoj pravac, i načelnik štaba operativne grupe Ibrahim Nurkić je imao svoj pravac. Četiri pravca su bila...

Ja sam konkretno imao pravac: direktno Vis, oni podzemni objekti... Sa linije iznad sela Babići... polazni položaji oko dva kilometra iza zadnjih kuća – na objekat Vis.

E sad, imali smo čete, svako je dobio po jednu četu [212. brigade]. Komandant 109. je dobio 7. četu, on je dobio objekat Javor, Spasino brdo – Javor, ja sam dobio objekat Vis; komandant 111-te Mešić Smail dobio je objekat desno od Visa, a Ibrahim Nurkić je dobio pravac Prijeko Brdo – zaselak Straševići, polazni položaj, prema, tamo malo dalje – Spletena lipa i tako...

Napad je počeo 8. avgusta 1994. godine.¹¹ Trebao je napad početi u 6 sati ujutro. Međutim, mi smo tu pokušali da primijenimo taktiku, i uspjeli – da se jedna jedinica ubaci iza neprijateljskih linija, što je i uspjelo: 7. četa iz sastava 212. brigade ubacila se iza neprijateljskih linija i razbila odbranu neprijatelja na objektu Vis... Komandir čete je bio Senad Batalević. Što je izuzetno uspjelo... Bez toga vjerovatno ne bi uspjeli zauzeti objekat Vis.

Znači, trebalo je početi u 6:00, međutim počelo je tamo negdje oko 8:00, možda malo kasnije, već se bilo razdanilo, mislili smo da nema ništa od toga ... Međutim, oni su već ušli bili, iza leđa razbili i mi smo uspjeli da probijemo liniju odbrane i da potisnemo neprijatelja sa objekta Vis.

Borbe su vođene čitav dan – obzirom da je takav oblik borbe primijenjen, ulazak iza

leđa, tako da je neprijatelj bio potpuno zbuđen: ostali su na prednjim položajima, ostali su iza, jako puno ljudi je ostalo... sve je bilo izmiješano. Čitav dan smo mi vodili borbe, petljali, i onda smo pokušali da uvedemo posadne snage 111. brigade, odnosno onu četu iz Babića, da postavimo liniju. To je bilo jako teško. Lično sam išao tamo, rejon Visoke vode (ondje ima izvor jedan, lijepa voda) – da postavim tu liniju. Dođem ja tamo, kad čitava četa stoji na onoj vodi, piju vodu, hlade se (vruće bilo, avgust). Pa šta radite tu? Ne možemo, kažu. Ma kako ne možete? Haj'mo! I ja s njima onda, razvodi. Ne možeš ti postaviti liniju... I tu nas je snajper našao, komandir čete i ja, i nađe nas snajper, i mi smo u nekakvo granje se sakrili, dobro smo živi ostali...

Neko meni maše tamo od Spasinog brda, rekoh evo naši su tamo. Ma kakvi naši – ono tamo neprijatelji bili... Ja se vratim nazad jedno 500 metara, kad ja... Četa vojne policije iz Lukavca, 117. brigade, kopaju linije. Pa šta radite tu? Kopamo liniju. Ma daj, linije naprijed još, pa miči, miči, miči... Ja sam do mraka, do 08:00 naveče [ostao].

I zovu mene onda... Komandant Operativne grupe 2 Osman Puškar zove da dođem na referisanje. Ja sam jedva nekako odozgo došao, okasnio sam ja... Podnio izvještaj, eto, tu smo, i tako dalje...

Tu sam vidio i – Bilal Begović, profesor, on je bio pomoćnik komandanta za moral 111. brigade – i on postavlja liniju. Sa desne strane, tamo. Tu smo se našli, kod te Visoke vode... Tu smo se izgrlili, izljubili, i – ja sam tad i vratio se nazad...

Odmah iza toga angažuju nas, nakon dvatri dana, da idemo ovamo na Prijeko Brdo, rejon Prijekog Brda, zaselak Straševići, pa prema Ahmuljama da taj dio osvojimo – prema 107. brigadi Gradačac. Uslovi za ratovanje su bili nemogući, blato... katastrofa. Kiša neka se otvorila, već je septembar. Ne

11 Treba: 7. avgusta 1994. godine.

može, to nismo, ne može nikako... Srećom nismo imali poginulih i vratimo se nazad.¹²

Nakon toga, odmah nas prebace na Becanj, zona odgovornosti 109. brigade, prema Doboju. Kobajagi, trebamo mi pomoći 5. korpusu, tamo ima neka dejstva... I da bi mi njima pomogli – haj'mo mi napasti Doboj, da odsijevamo Ozren, plan je bio da odsijevamo Ozren, napadnemo Doboj i tako dalje... To je bilo... Mislim, nemamo snaga, umorni, mi smo već bili premoreni. Ali eto. Haj'mo sad na Becanj.

I mi tu planiramo, planiramo... 24. 10. 1994. godine¹³ napadnemo mi taj Becanj. To je objekat iznad sela Svjetlića sa lijeve strane, sa desne Sjenina Rijeka, Lukavica Rijeka... Dvjestodvanaesta brigada je napala sa linije – taj širi rejon zove se Duje, eto sa te pozicije, iz tog pravca napali smo prema Becnju, Duje – Becanj. [Napali smo] sa dvije čete (2. i 7. četa), dok smo prema Biljevinama, ovamo, od Lukavice Rijeke, vršili manevarske neke pokrete da zavaramo neprijatelja, sa 4. četom – ali sve je to manji uspjeh, objekat je jako utvrđen, visoko, nepoznato, tako da nismo uspjeli to.

Mi smo tada trebali napasti u sadejstvu sa snagama operativne grupe iz Tešnja. Međutim, oni su zakazali. Nisu oni napali sa svoje strane, mi smo napali... I tad je 109. brigada imala velike gubitke, 19 poginulih je bilo u prvom napadu.¹⁴ Mislim da je to opredijelilo da nismo mogli ništa uraditi. 212-ta je imala jednog poginulog tu; 2. četa je imala jako dobar uspjeh, međutim isto su se morali

Na svečanom postrojanju 222. oslobodilačke brigade

povući, trpili su jaku neprijateljsku vatru i nismo uspjeli napraviti prodor.¹⁵ Tako da smo se povukli i – taj rejon nije osvojen.

Nakon toga brigada je morala odmoriti, malo su nas odmarali. Tu ide u tom periodu obuka, imali smo raznih obuka, pripreme... – uglavnom komanda, a vojska se odmarala.¹⁶

Da bi sljedeće angažovanje brigade bilo 20. marta '95. godine. Bili smo rezerva komande 2. korpusa (ja bih rekao – strateška

12 Opisana borbena dejstva u spomenutom periodu nisu evidentirana u dostupnoj dokumentaciji niti se spominju u drugim izvorima koje smo koristili. Moguće da je komandant Džananović ovdje napravio hronološku grešku, misleći na borbe koje je 212. brigada vodila 13.–14. novembra. Brigada je tada učestvovala u napadu iz rejonu Prijekog Brda u pravcu brda Milatuša (tt 556) i skipovačkog zaseoka Rosići. Uslijed teških vremenskih prilika, kiše, blata i magle – ta akcija je bila obustavljena.

13 Treba: 22. 10. 1994. godine.

14 Iz 109. brigade je tada, zapravo, poginulo 9 boraca, ali ipak se radilo o velikim gubicima.

15 Iz jedinica 212. brigade u borbama na Becnju poginulo je ukupno 5 boraca. Poginuo je još jedan pripadnik 251. lahke brigade iz Tuzle. Ukupni gubici jedinica Armije RBiH su iznosili 15 ljudi.

16 Prije nego je nastupilo tromjesečno primirje, koje je iskorišteno za odmor boraca i obuku, 212. brigada je izvela uspješnu akciju na području Lukavca, u kojoj je znatno popravljen taktički položaj jedinica Armije RBiH, te oslobođen dio sela Orahovica (zaseoci: Mujagići, Halvadžije, Potoci i Strojna).

rezerva, jer su imali oni rezervu) – za osvajanje objekta Majevica, poznate Stolice...

[Rejon rasporeda...] To je bilo diskutabilno. Prva naredba je bila da rejon rasporeda kao rezerve bude u Lukavcu i Gračanici. Međutim, pred sam napad na Stolice dođe naredba da taj dio brigade iz Lukavca ide u kasarnu "Husinska buna" Tuzla, a ovaj drugi u Lukavac.

Ja ne bih plaho pričao o tome, mislim da to nije bila dobra ideja... I tu je brigada pretrpila najveće gubitke. Najveće gubitke... Devetnaest poginulih je bilo, čitava prva četa je izbačena iz stroja... Devetnaest poginulih – od jedne granate, u kasarni "Husinska buna"...

Ja sam bio sa dijelom brigade u Lukavcu, moj načelnik štaba je bio sa dijelom brigade u Tuzli... Kako se to desilo, sam dragi Allah zna.

Uglavnom, brigada je tada pretrpila teške gubitke... I nismo bili angažovani u odbrani Majevice i možda je to... možda Majevica nije odbranila... Ali nije moje da ja pričam o tome...

Nakon toga, morali smo izvršiti reorganizaciju, popunu... Rasformirao sam 1. četu komplet, jer nije bilo moguće više, i ponovo je formirao... Jer je bila – helać.

Dobijamo zadatak da vršimo pripreme za osvajanje Vozuće.

Ja sam bio ideje da to malo po malo "čopkamo", radimo – u skladu sa našim snagama, MTS-om i tako dalje...

Ima jedan objekat u opštini Lukavac, iznad sela Devetak: Trepala – Skresci. Taj objekat, a ispod njega se prema Ozrenu pruža Milino selo... Taj objekat je veoma značajan jer je kontrolisao put Lukavac – Devetak, sve se to vidjelo, i kontrolisao je tamo od jezera Modrac prema Vijencu. Trebalo je taj objekat

"skinuti", jer u tom slučaju dobijamo mogućnost da mi kontrolišemo odlazak neprijateljskih snaga prema Vozućoj – iz Ozrena i iz pravca Doboja.

I hajde, mi smo to planirali, isplanirali... A taj objekat, inače – za njega važi da ga je Hitler u Drugom svjetskom ratu zaobišao... Nije ga htio, već ga je zaobišao.¹⁷

I, krenemo mi 20. maja '95. godine. Napravili smo pravce... sve. I zovu mene ovi moji komandiri: „Komandante, ne može!“ Baš ne može? Nema šanse. Vraćaj se! I ja naredim povlačenje. A narediti povlačenje brigade je bilo gore nego izvršiti napad. I povučem ja vojsku... Zove mene komandant 22. divizije, Hasan Mostarlić, „Joj šta si uradio, vraćaj municiju!“ – Neću ja ukrast municiju, j...a te municija! Hoćeš ja tebi da dam municije?! – Jer ja prije tog napada na Trepala-Skreske, Tarik Arapčić [i ja], odemo mi kod Hadžije¹⁸ u Visoko po municiju. Jer, nemamo čime... Čime ćemo napasti? I oni mi dadoše... „Zaš njiramo“ mi. Tipovali smo na artiljeriju, da udaramo dok ne probijemo. – Evo ti tvoja municija! Ali sačekaj malo...

I onda mi sastanke s ljudima, kako ćemo, tako ćemo... I ponovo. I 25. [maja] napadnemo i osvojimo ta Trepala-Skreske. To je bio jedan veoma lijep vojnički uspjeh: nije-dan poginuo nije u 212-toj. I predamo odbranu 117. brigadi. Oni su imali 37 poginulih u odbrani tog područja, toliko je taj objekat bio važan za neprijatelja... Htjeli su da ga povrate, jer tad smo mi vidjeli – vidimo sve do Kraljice, vidimo sve. Jedini put prema Vozućoj je bio tuda. Jer tad mi vidimo. Onda Milino Selo...

Kasnije... 3. četa je držala položaje prema Milinom Selu. Komandir je bio neozbiljan, imao je tri poginula – jer sam ja naredio da izvrše ukopavanje, ali eto... Oni su više voljeli

17 Ovdje se Bahrija Džananović osvrće na raširenu predaju i kazivanje (prisutno među stanovnicima Devetaka i okolnih sela), koje samo po sebi nema mnogo historijskog osnova, ali oslikava narodnu predodžbu i svijest o taktičkom značaju navedenih uzvišenja.

18 Halid Čengić Hadžija, upravnik Glavnog logističkog centra Armije RBiH u Visokom.

da budu u kućama nego da kopaju rovove, tako su tri poginula, nije trebalo to biti tako...

Helem, to je bio izuzetan vojni uspjeh... Možda za mene ta Trepala – Skresci, možda [su] važniji od Vijenca. Jer to je toliko utvrđenje bilo... Minska polja...! Poredane one protivtenkovske mine, jedno deset mina i sa jedne i sa druge strane – na potez. I sad, ako kreneš uzbrdo, ako to aktiviraš... Nema šanse...

Ratni plijen... Moj princip je bio... Naprimjer, na Visu: zarobila je 7. četa PAT-ove... Moj princip je bio: između mene i mojih komandira četa – ono što osvojite, to je vaše: ali nemojte govoriti nikome... Nisam ja nikad htio o tome voditi računa. Nisam htio da znam. To je vaše – i gotovo. Ne zanima me.

Nisu oni [neprijatelji] gore imali puno, uglavnom pješadijsko naoružanje bilo, PM-ovi, bile 84-ke... Sjećam se, umal' nisam poginuo i tu. Jedan je ostao, na Trepalama gore, ostao... Čovjek sa 84-kom. I ne mrda. I ja sam krenuo gore, da vidim dokle su ovi moji došli, gdje su. I naletim... Kaže, stani, kud ćeš tamo; pa što? – a ovaj puca, čovječe, ne staje, iz onog jednog rova... Jedva smo ga istjerali. To je uglavnom bilo pješadijsko naoružanje bilo: 84-ke, automatske puške, minobacača nisu imali gore... I municije... Velike količine municije, pješadijske – imali su stvarno municije, gdje god dođeš – to je municije bilo–haos!

Nakon aktivnosti na objektu Trepala – Skresci, u opštini Lukavac (širi rejon Ozrena), brigada je bila upućena u rejon Igmana – Sarajevo, da bi učestvovala, zajedno sa ostalim snagama, u akciji deblokade Sarajeva.

Bili smo stavljeni pod komandu 4. korpusa – komandant je bio Ramiz Dreković. Tu smo bili angažovani 25 dana, zajedno sa snagama iz 4. korpusa. Najbliži susjed nam je, desni, bila brigada iz Hrasnice (ne znam

kako se zvala, zaboravio sam), a neposredno s nama učestvovali su [borci] iz manevarskog bataljona 4. korpusa, bataljon “Zulfikar” – Zukini, komandant je bio Nihad Bojadžić.

Brigada je bila angažovana u rejonu Gollog brda, sa ciljem zauzimanja Gollog brda i ovladavanjem raskrsnice Mostarska petlja, takozvana – Hadžići, taj dio, to je bio zadatak da mi to odradimo. Nakon 25 dana nismo to uspjeli odraditi.

U neposrednom kontaktu nismo imali gubitaka, mada su u granatiranju poginula dva borca, nažalost. Jedan je bio iz Malešića, drugi iz Pribave.

Nakon te epopeje vratili smo se u naš rejon razmještaja.

Nažalost, u Sarajevu sam ja imao medicinskih problema, imao sam jedan lakši infarkt... Bio sam u bolnici Suhodol, tad je bila izmještena bolnica, Tarčin – Suhodol.

Tu, šta bih izdvojio? Eto, družio sam se tamo, ličnosti koje sam upoznao tamo... Ramiz Dreković je bio komandant. Upoznao sam, ovako, zanimljivu ličnost: Muderis, on je bio komandant 1. muslimanske brigade¹⁹ koja je imala u Čelebiću razmještaj – onako mi čovjek ostao [u sjećanju], ovako, impozantan. Nezim Halilović, a brat mu je [Ahmed] bio u Štabu Vrhovne komande, on je dolazio isto kod nas, moralista je bio...

U to doba, tamo je bio hodža, imam, Izet Terzić iz Gračanice – u Tarčinu. On mi je, ovako, puno pomogao, mogu reći da me je možda i zaštitio. Jer, jedne noći, nakon referisanja, zove mene Muderis u auto, kaže hodi ovamo da ti nešto ispričam.... I tako mi je neke stvari pojasnio... A mislim da su mi pomogli na tom tamo ratištu na Sarajevu.

Helem, završili smo mi to u Sarajevu i vratili se ovamo, u Gračanicu i Lukavac.

Za to vrijeme, dok smo bili tamo, jedan dio brigade koji je ostao ovdje, pod komandom mog načelnika štaba Samira Nukića, bio je angažovan – konkretno 3. četa, komandir

19 Treba: 4. muslimanske lahke brigade.

OBRAČANJE KOMANDANTA BORCIMA, OFICIRIMA I GOSTIMA POVODOM OBILJEŽAVANJA
2. GODIŠNJICE 222. OSLOBODILAČKE BRIGADE

Gospodine komandante, uvaženi gosti, dragi borci i starješine!

Posmatrajući Vas ne mogu da se ne prisjetim snježnog marta prije nešto manje od dvije godine kada sam pred sobom imao malu grupu ljudi riješenu da one najbolje borce povede jednim putem za koji smo malo znali do tada u našoj Armiji. Bio je to oslobodilački put. Kako je bilo i da sve želimo zaboraviti ne možemo.

Neprijatelj i sa Istoka i sa Zapada pritisnuo a iz svijeta nam šalju signale kako je predaja jedini način da se rat zaustavi. Mnogi su sumnjali da u takvim okolnostima možemo napraviti neke pomake. Iako je sada lakše reći moram još jednom ponoviti da ni jednog trenutka nisam sumnjao u borce koji su ušli u sastav tada 212. bosansko oslobodilačke brigade. Znao sam da je riječ o onima koji su branili Gradačac, puškom stajali pred tenk, u svom riječniku nisu imali izraz poraz.

Da se u te momke nije smjelo sumnjati pokazalo se nedugo zatim u akcijama koje su rezultirale oslobodanjem uporišta za koja se vjerovalo da su neosvojiva.

Međutim nesmiemo zaboraviti da se do rezultata nije dolazilo lako i da su oni imali svoju visoku cijenu. Jer koja cijena može biti veća od one koja je plaćena mladosti bosanskog naroda. Za sve one koji hrabro dadoše svoj život u odbrani naše jedine domovine na zemlji bosanskoj od Teočaka do Sarajeva a pripadaše ovoj brigadi pozivam prisutne da im fatihom i minutom šutnje odamo počast:

Eli fatiha i nek im je rahmet.

Neću ovom prilikom govoriti o ratnom putu brigade. O njoj su čuli i o njoj znaju svi oni koji su sve ratne godine i sada strepili i strepe za sudbinu Bosne i Hercegovine. Koristim ovu priliku da skrenem na činjenicu da mi ne odustajemo od dalje borbe za opstanak i prosperitet naše domovine.

Koliko ta država bude jača toliko će nama biti lakše. Velik broj naših boraca je na tlo bosansko položilo život. Mi moramo svi biti svjesni da ti ljudi nisu sami. Neki su iza sebe ostavili djecu, suprugu, majku, oca da i ne nabrajam. Oni su sve nas zadužili da nastavimo borbu.

A borba nije samo sa puškom u ruci i na bojnopolju. Djeca ostala iza naših šehida moraju imati mjesta u državi za koju su njihovi očevi žrtvovali najvrednije što su imali. Brigom o njima mi ćemo pokazati da žrtve pale za Bosnu nisu uzaludne i da je ta borba izbor njenih najboljih sinova. I ne samo briga o djeci. I svi drugi koji su ostali iza naših šehida moraju imati osjećaja da su u najužem krugu imali velike ljude i da su podnijeli velike žrtve.

Isto tako, gotovo u istom safu za sve nas moraju biti naši invalidi i ranjeni borci i starješine. Oni nesmiemo ostati sa osjećajem da ih društvo manje treba i ne vrijede koliko su vrijedili prije zadobijenih rana. Naprotiv, njihova spremnost na žrtve sve nas obavezuje da im nademo mjesto koje zaslužuju i na kojem će imati osjećaj dostojanstva i visoke vrijednosti.

Svjesni smo da se još uvijek za pomenute ne može učiniti ni izbliza onoliko koliko oni zaslužuju ali mi tim ljudima svim postupcima moramo ulivati nadu, da će sa poboljšanjem u državi doći do poboljšanja stanja i tih ljudi. To im se jasno mora reći i pokazivati sa onim s čim sada raspolažemo.

Želio bih ovom prilikom pomenuti da se naše cijevi još nisu ohladile, od

uraganske akcije, kojom smo sa našom braćom oslobodili veliku teritoriju, zloglasne četničke planine Ozren. Uspjeli smo većem djelu ovog četničkog legla vratiti duh bosanske pitomosti i stvarati preduslove da na tim prostorima žive ljudi koji su za mir, solidarnost i saosjećanje. Iako su zasluge ove brigade u toj operaciji velike, ja ipak želim istaći snagu Armije. Napominjem to iz razloga što ovu planinu nisu uspjele osloboditi i one vojske za koje se vjerovalo da su najjače. Mi smo na taj način i sebi i svijetu pokazali da smo neuništivi i da možemo postići ciljeve za koje se do prije godinu vjerovalo da su nedostižni.

Dozvolite da kažem nekoliko riječi o situaciji u kojoj obilježavamo našu drugu godinu postojanja. Kao prvo što pada u oči jeste činjenica da se puno govori o miru. On, ruku na srce i jeste bliži nego što je ikada bio od kako traje agresija na Bosnu i Hercegovinu. Međutim, mi smo dok postojimo izgubili pravo da razmišljamo mirnodopski. Zato i radimo i radićemo da uvijek i na svakom mjestu budemo spremni. Da uvijek imamo pravi odgovor na svaku

nastalu situaciju. Ovaj predah svakako ćemo iskoristiti da budemo jači i spremni dočekamo svako rješenje. Ma koliko dalek put bio do slobodne Bosne, 222. oslobodilačka brigada je spremna istrajati na njemu.

Na kraju boricima i starješinama čestitke, gostima hvala a svima skupa najljepše želje na svim mjestima i u svim situacijama.

KOMANDANT 222. Obr
major Bahrija Džananović

3

Obračanje povodom 2. godišnjice brigade (3. 12. 1995.)

Hadžić Habib – bili su angažovani u rejonu Teočaka na pravljenju, odnosno obezbjeđenju koridora za izvlačenje ljudi iz Srebrenice. I tu nismo imali gubitaka.

Nakon toga, odmah – odmah... nakon kraćeg odmora, bili smo angažovani u rejonu 119. brigade, tada već 225. kako se zvala (reorganizacija je nastupila).... Bili smo razmješteni u selo Pribitkoviće... I vršili smo pripreme za zauzimanje Vozuće i dijela Ozrena. Od 10. septembra do 7. oktobra 1995. godine... Kodni naziv [operacije] je bio "Uragan-95".

Tu smo bili razmješteni i vršili smo izviđanja, u cilju napada i potiskivanja neprijatelja iz rejona Vozuća... Konkretno, 212. brigada u saradnji sa 119-tom, 117-tom, onda ova oslobodilačka brigada iz Srebrenika... Napali smo na dva pravca, sa dvije pješadijske čete (dvije su bile iza, jedna u rezervi) prema koti 443 Borik, a druga četa je išla –koti Papratnica (431) prema Breziku, ostale su bile u rezervi. Tu nismo uspjeli, tu smo imali gubitke. Ova četa, koja je napala prema Boriku je imala 7 poginulih, nažalost, tu su nas dočekali pravo i morali smo, ja sam morao vratiti ih nazad. Naš desni susjed, oslobodilačka brigada iz Srebrenika... Oni su uspjeli probiti, desno od nas – zaselak Seona i onda smo tu uveli svoje jedinice, pravac je bio selo Aljkovići pa dalje gore Brezici – Plavetno brdo.

Tu smo uspjeli prvi dan u jutarnjim satima... Kasnije, kad smo prošli kroz neprijateljsku liniju, iznad Aljkovića ima jedno brdo, zove se Đurića vis – mi smo tu došli i produžili smo prema Plavetnom brdu. Odnosno, ja sam produžio: to je jedna, ovako, zanimljiva situacija. Ja sam krenuo za svojim, da vidim dokle su došli. Oni su otišli lijevo od Aljkovića, a ja sam otišao desno. I hajde, ja i moj vezista... (sa mnom je uvijek bio načelnik artiljerije i načelnik veze), da se uspostave veze. I – nema nigdje ovih. Dođemo mi, nekakav zaselak, Brezik se zvao, jedna kuća, lijepa... I moj pratilac – dobar momak bio, eto, nažalost... Poginuo je. Pretraži on

kuću, mi uđemo, –biće tu komanda. Ja zovem na one radio uređaje načelnika štaba, pitam gdje si ti. On kaže – ne znam, gdje si ti. Hajde, zapalit ćemo jedno sijeno. Zapalimo mi sijeno, kaže – uh, pa vi ste ispred nas deset kilometara. Mi smo otišli gore ispred njih. Pa daj brže ovamo dolaz'te... Oni su išli prema 3. korpusu, jer bio je zadatak na Đurića visu da se spoje sa 3. korpusom. Pa ne morate ići svi tamo, neka ide neko, a dođite vi ovamo... (Tu je kasnije, gdje sam ja bio, kuhinja bila – poginuo je jedan kuhar.) Helem, dobro smo prošli...

Vratimo se mi nazad. I na putu nađemo – leži čovjek, ranjen. Izleti u mene ovaj pratilac, ko si ti! Rekoh, stani, ne diraj. Predstavi se on – musliman iz Banja Luke. I hajde, pozovem sanitet... Preživio je, hvala Bogu. Tako sam ja zarobio svog prvog neprijateljskog vojnika, hem mu život spasio...

Tu sam imao kontakt prvi, na Plavetnom brdu, sa odredom El Mudžahid, tu smo i njih upoznali... Tu smo zarobili silu oružja. Kasnije smo produžili pravcem, dole prema Panjiku. Panjik – Lipova glava – prema manastiru... Tu nismo uspjeli, vratili smo se nazad. Kasnije je brigada zakrenuta prema rejonu sela Stupari. Tu nas je i Dejton zatekao.

I eto, zadnji dan, kad je Dejton potpisan, bili smo na jednom mjestu, tu pade granata jedna i ubi u mene ovog pratioca... I još jednog policajca... Eto. Mene je razbila malo, ali... Preživio sam.

Nakon toga je brigada izvučena. Napravio se nekakav raspored, 11. 10. – ukinute su čete, 7. četa je vraćena u 109. brigadu... Formirani su bataljoni. Komandant bataljona u Gračanici bio je Ramiz Grapkić (eto, i on je rahmetli), u Lukavcu Dautović Nermin, a u Banovićima Mujaković Suad. Poslije toga veoma brzo ide rasformiranje brigade, ide mir, svi su borci razduženi, formira se komanda za razvoj 222. brigade – ja sam ostao komandant, sa sjedištem u Lukavcu. Poslije je bila jedno vrijeme u Gračanici, da bi poslije

S generalom Rasimom Delićem - na naslovnici brigadnog biltena.

toga i ova komanda za razvoj, kao jedna od prvih komandi, bila ukinuta... Nismo imali zonu odgovornosti, bili smo opet oslobodilačka, manevarska brigada, rezervna jedinica 2. korpusa... I ja sam prešao u komandu 2. korpusa.

U komandi 2. korpusa bio sam zamjenik pomoćnika načelnika Štaba za operativno-nastavne poslove, odnosno G3 takozvani. (Tako su nas Amerikanci „krstili“: sad će ovaj biti G1, ovaj G2, a mi smo bili G3). To sam obavljao jedno vrijeme. Prihvatio sam taj mirni [posao], nije me to baš puno pogađalo, iako je bilo jako teško. Poslije sam obavljao dužnost komandanta 281. brigade. Komandant korpusa bio je Sead Delić, zamjenik komandanta Refik Lendo, načelnik štaba Ibrahim Nuhanović... Pošalju me u 281. brigadu. Komandant Gutić Mirsad, sadašnji general, otišao je u Tursku... Pa sam ga ja mijenjao. Tamo sam bio 6 mjeseci i upoznao finih ljudi–tamo u Dubravama... Pa se opet vratio u Korpus, bio sam u sektoru za moral. Pa–transformacija brigade, pošalju me – komandant za razvoj 23. divizije u Maglaj. I tamo sam upoznao finih ljudi. Tešanj, Maglaj, Za-

vidovići. Pa se vratim opet u komandu, bio sam u sektoru za moral malo, šef odsjeka za planiranje...

I onda, izađe ono–da se može ići u penziju. Ja sam imao tad dovoljan broj godina staža za penziju – i sa 40 godina ja odem u penziju. Međutim, sad kad su ovi izračunali, sad opet mi fali, nisu izgleda onaj ratni staž uračunali... Tako da su me pravo “sredili”. Sad sam u penziji, eto 1. 6. 2004. godine sam otišao u penziju. Kad sam otišao u penziju, imao sam 1120 maraka penziju; a sada nakon reforme ovih političara sad imam 750 maraka penziju i jako teško živim, nije mi baš lahko...

Što se tiče mog osvrta na rat, na ratni period. Mnogi kažu, ja ne bih više to.... Ja bih. Nemam ja kud. Ova država je moja... I ja bih se opet borio za ovu državu.

Ja sam napustio JNA kad je predsjednik Izetbegović pozvao da napustimo... Vjerovao sam njemu. Bio je dobar čovjek, šteta što nije još živ... To je bio moj ratni komandant. I to je to. Čovjek je bio moj komandant i ostao. Ko misli drugačije – griješi.